

Høring om asylsøkere fra Iran

Det iranske flyktningrådet og Grenseland, 14. mai 2009

Innholdsfortegnelse

VELKOMMEN	3
<i>Rune Berglund Steen, leder, Grenseland</i>	3
ASYLSØKERNES PERSPEKTIV, VED DET IRANSKE FLYKTNINGRÅDET	3
<i>Kjønnsrelatert forfølgelse, ved Mehri</i>	3
<i>Politisk aktivitet, ved Reza</i>	6
<i>Konvertering, ved Behn</i>	8
<i>Spørsmål og svar</i>	10
RELEVANT LANDINFORMASJON OG LANDINFOS BRUK AV KILDER	10
<i>Sidsel Wiborg, rådgiver Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon</i>	10
<i>Spørsmål og svar</i>	14
SITUASJONEN FOR KVINNER I IRAN	16
<i>Nina Kristiansen, redaktør forskning.no, medlem av Kvinnekommissjonen</i>	16
UTLENDINGSNEMNDAS PRAKSIS I IRANSKE ASYLSØKNADER	17
<i>Øyvind Dybvik Øyen, seniorrådgiver Utlendingsnemnda</i>	17
<i>Spørsmål og svar</i>	19
NOAS' ERFARINGER MED IRANSKE ASYLSØKNADER	20
<i>Paula Tolonen, spesialrådgiver NOAS, tidl. direktør asylavdelingen UDI</i>	20
<i>Spørsmål og svar</i>	22
ER RETTSSIKKERHETEN GODT NOK IVARETATT FOR ASYLSØKERE FRA IRAN?	22
<i>Advokat Cecilie Schjatvet, Advokatfirmaet Hestenes og Dramer</i>	22
<i>Spørsmål og svar</i>	23

Konferansier: Antje Bomann-Larsen, styremedlem Grenseland

Referent: Karin Afeef, rådsmedlem Grenseland

Velkommen

Rune Berglund Steen, leder, Grenseland

En viktig del av tanken bak Grenseland er å gi asylsøkere anledning til å snakke med organisasjoner, politikere og myndigheter. Iran har blitt valgt som tema ettersom Iran kontinuerlig har vært et omdebattert asylland. Det er gjerne de samme tingene man har vært uenige om over flere år, spesielt behandlingen av kvinner, konvertitter og homofile. Det er to ulike spørsmål:

- Det ene spørsmålet er det faktamessige – hva som faktisk skjer i Iran. Hvilke reaksjoner risikerer homofile å møte i Iran?
- Det andre spørsmålet er hvilken standard som bør brukes i vurderingen av asylsøknadene. Er det akseptabelt å tvangsreturnere homofile til en situasjon hvor de aldri vil kunne gjøre noe så grunnleggende som å ha et ordinært samliv med den de elsker?

Asylsøkernes perspektiv, ved Det iranske flyktningrådet

Kjønnsrelatert forfølgelse, ved Mehri

I dag er jeg her for å redegjøre for kvinnenenes situasjon i Iran. Det iranske flyktningrådet har en generell bekymring vedrørende behandlingen av asylsøknader fra iranske statsborgere. Dette gjelder spesielt kvinnene.

En gjennomgang av de negative vedtakene gir inntrykk av at utlendingsmyndighetene anser Iran for å være et velfungerende demokrati. Man får inntrykk av at det eksisterer likestilling for kvinner innen rettsvesenet, i møte med politi, ja innen alle samfunnets institusjoner. Dette er langt fra virkeligheten. Vi stiller spørsmål ved om norske myndigheter er klar over den urovekkende menneskerettighetssituasjonen i Iran – og som rammer kvinnene spesielt hardt.

Jeg vil vise til blant annet *Country Report on Human Rights Practices 2006* utarbeidet av US Department of State, *Human Rights Watch World Report 2007 & 2008* og *Amnesty International Annual Report 2006*. Det synes å være en klar avstand mellom virkeligheten slik den beskrives av et stort antall rapporter og det utlendingsmyndighetene baserer vedtakene sine på.

Det finnes mange land i verden som kan sammenlignes med Iran, hvor det skjer alvorlige brudd på menneskerettigheter samtidig med at lovene og rettsvesenet *tilsynelatende* ivaretar enkeltmenneskets rettsikkerhet.

Det viktigste er selvsagt hvordan disse lovene håndheves. Den generelle informasjonen om forholdene i Iran tilsier ikke at lovene som utlendingsmyndighetene viser til følges slik som det forsettes i en rettsstat. At en lov eksisterer gir i seg selv ikke rettsikkerhet. Det er nødvendig å vite at loven/rettsikkerheten fungerer i praksis. Dette har vi ikke sett noe bevis på. Det er ingen tvil vedrørende Irans manglende praksis for likestilling. I Iran blir kvinner undertrykt og har langt fra de samme rettighetene som menn besitter. Det gjelder også juridisk.

Jeg har lest på Landinfos nettside om kvinners stilling. Jeg siterer: "Generelt er det slik at iranske kvinner har flere rettigheter og større muligheter enn kvinner i de omkringliggende arabiske landene og i nabolandene Pakistan og Afghanistan. Dette gjelder eksempelvis i forhold til utdanning, arbeidslivet, politikk og samfunnsliv." Sitat slutt.¹

Mitt spørsmål er hvorfor Landinfo på en så overfladisk måte sammenligner kvinners situasjon i Iran med kvinners situasjon i naboland som Afghanistan og Pakistan – når det som er interessant er å sammenligne iranske kvinners situasjon med demokratiske land i Europa eller Amerika!

Landinfo har etter min oppfatning en veldig enkel beskrivelse av et komplekst samfunnsproblem. Eksempelvis skriver de at etter 1979 ble familieretten begrenset for kvinner i forhold til menn. Familieretten omfatter ekteskap, skilsmisse, barnefordeling og arv. Men jeg savner en mer grundig gjennomgang av konsekvensene dette har hatt.

Vold mot kvinner, psykisk og fysisk vold, voldtekt, osv. Muligheten for arbeid utenfor hjemmet, mannlig formynder. Skilsmisse er mulig, men vanskelig å gjennomføre, kvinner må betale en meget høy pris for en skilsmisse. Det er svært sjelden at en kvinne klarer å gjennomføre en skilsmisse. Eksempelvis må en kvinne gi avkall på barna og alle økonomiske krav.

Blodpenger. Vold er en privatsak (mishandlende kvinner sendes hjem av politiet). Ved utroskap straffes ikke menn som dreper kvinner.

Temkin-lover. Lover som sier at mannen kan ha sex/samleie med sin kone når han vil. Dersom kona motsetter seg, har han rett til å slå/mishandle henne. Dette er ikke straffbart. For kvinner er det straffbart å nekte å ha sex.

Sharia-lover har virket inn på alle kvinners livssituasjon. For eksempel kan ikke kvinner være dommere eller stille som presidentkandidat. Dette er nedtegnet i grunnloven.

Kvinner har ikke lov til å ta abort. Lesbiske/homofile kan ifølge Huddud-loven bli arrestert. Muslimske kvinner har ikke lov til å gifte seg på tvers av religion. Innenfor familien er

---

¹ Bakgrunnsnotat om Iran, sist endret 15.10.2007: <http://www.landinfo.no/index.gan?id=403&subid=0>

kvinnen uten rettigheter og underlagt mannen, enten det er far, farfar eller ektemannen. Det er en patriarkalsk samfunnsstruktur der mange kvinner ikke uten videre kan forlate huset uten tillatelse. Dødsstraff for ekteskapsbrudd gjelder kun for kvinnen. Når jenter blir 7 år og guttene fra 2 år og oppover, er det kun far som har bestemmelsesrett over dem. Et annet eksempel på kvinnens posisjon finner vi i rettsvesenet, der en manns vitnemål har verdien til to kvinnelige.

Dette er noen eksempler på diskriminering av kvinnen innen det iranske samfunnet. Diskrimineringen gir seg utslag i både den private og den offentlige sfære.

Parvin Ardalan er en av Irans ledende opposisjonelle. I fjor vant hun Olof Palme-prisen. Hun ble nektet utreise til Sverige. I februar 2009 fikk hun seks måneders fengsel for å ha demonstrert. I en artikkel i Ny Tid skriver hun:

Norge er et viktig medlem for FN, spesielt når det gjelder fred, utvikling og menneskerettigheter. Norske ikke-statlige organisasjoner (NGO-er) er veldig aktive i flere land. I et land som Iran hvor det sivile samfunnet er svakt og under press fra myndighetene, blir kontakten mellom internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner og iranske samfunnsaktivister meget vanskelig. FN-kontorene og til og med FN-organisasjoner som UNICEF jobber og koordinerer mest med de statlige organene i Iran. Det er enkelt å sette enkeltmennesker i fare som når Norge skal sende iranske asylsøkere tilbake til Iran. Jeg kjenner et eksempel fra 2005. Norske utlendingsmyndigheter (UDI) sendte da sine representanter til Iran for å undersøke om iranske asylsøkere, spesielt de kvinnelige, hadde sagt sannheten om forholdene i landet. Jeg var blant de som ble spurt, men dere kan tenke dere at selv om disse iranerne ikke hadde krav på politisk asyl kunne hjemsendelsen sette dem og familien i stor fare i og med at hjemsendelsen bare kunne gjøres med samtykke fra iranske styresmakter.

Jeg tenker ofte på hvordan sannheten/fakta går igjennom det byråkratiske maskineriet, altså UDI. Asylsøkeren har bevisbyrden på sin side; snakker hun sant, er dokumentet gyldig. Men selv om hun snakker sant, kan UDI hevde at det er usant. Her kan det være svært vanskelig for asylsøkeren å gi alle de opplysningen man ønsker å oppgi. Man har som oftest ingen mulighet til å få ettersendt nødvendig dokumentasjon for saken; i slike tilfeller kontakter UDI ambassaden og ber om verifisering. Deretter kontaktes en jurist fra det landet asylsøkeren flyktet fra. Dette fremstår for meg som et brudd på taushetsplikten og er farlig for søkeren. I mitt land Iran vil ingen dommer, jurist eller rådgiver våge å ordlegge seg på en slik måte at det kan oppfattes som kritikk mot myndighetene.

Jeg er av den oppfatning at det er en styrke at det er en kvinne som er landrådgiver for min region i Landinfo. Jeg ønsker å stille Sidsel Wiborg et spørsmål. Som fagperson med Midtøsten og Nord-Afrika som kompetanseområder og ikke minst som kvinne: Kunne du tenke deg å leve i et samfunn underlagt iransk rettspraksis?

Politisk aktivitet, ved Reza

Først vil jeg takke Grenseland, som har jobbet veldig hardt for å gjøre denne høringen mulig. Takk også til alle andre som har kommet hit i dag, spesielt gjestene våre.

Før jeg begynner vil jeg rette oppmerksomheten mot tittelen på dette innslaget; *Asylsøkernes perspektiv*. Mange asylsøkere og flyktninger fra Iran vil være enig i det jeg kommer til å si, men det er viktig å understreke at dette ikke bare er vårt *perspektiv*, men fakta om Iran og det iranske regimet.

I dag er Iran dessverre på topp i verden når det gjelder antall henrettelser i året (i forhold til befolkningstall), og de henretter også barn. I tillegg arresteres både studenter, kvinneaktivister og arbeidere som sloss for egne rettigheter nesten daglig. Statistikker fra humanitære organisasjoner og rapporter bekrefter at menneskerettighetssituasjonen i Iran er en av de verste i verden, og det er et av de farligste landene for journalister. Hundrevis av aviser legges ned og millioner av websider sperres.

Det er nå tredve år siden mullaene stjal det som var folkets revolusjon, og mange iranere begynte å se seg nødt til å flykte og søke om asyl i andre land. Helt fra starten har flyktninger fra Iran og deres asylsaker vært noen av de vanskeligste og mest omdiskuterte. Hvorfor har det vært slik?

Det eksisterer mange opposisjonelle grupper som jobber for å bli kvitt det islamske regimet, noen av dem er væpnede. Sympatisører og medlemmer er i henhold til iransk straffelov «mohareb» og er automatisk idømt dødsstraff fordi de anklages for å være imot Gud. Dette står klart formulert i Den islamske iranske straffeloven § 186. Iranske flyktninger som har erklæringer fra slike grupper som viser at de har vært politisk aktive, får til tross for dette problemer når de søker om asyl i Norge. Hvordan skal man bevise at man har et beskyttelsesbehov når norske myndigheter ikke tar slik dokumentasjon eller den iranske sharialoven på alvor?

Her kommer Landinfos rapporter inn i bildet. Alle avgjørelser som tas i asylsaker er basert på informasjon fra Landinfo. Det bildet Landinfo tegner av Iran blir altså svært sentralt i spørsmålet om iranere har et beskyttelsesbehov eller ikke. ***Det kan virke som om Landinfos idylliserte bilde av Iran gjør at iraneres beskyttelsesbehov i mange tilfeller er avvist allerede før saken har blitt gjennomgått.***

For hvordan ser egentlig disse rapportene ut? For det første inneholder de utallige feil og selvmotsigelser. For å nevne et eksempel framstilles Khatami, den forrige presidenten, i rapportene som svært reformvennlig og demokratisk. I hans tid ble Universitetet i Teheran angrepet, og studenter ble kastet ut fra vinduer i fjerde og femte etasje og drept. Utallige forfattere og politiske aktivister ble drept. Hundrevis av aviser ble nedlagt og en lov for å kontrollere folks internettbruk ble innført. ***Khatami omtales også som Ayatollah i disse rapportene. Khatami er ikke Ayatollah.*** Når man uttaler seg om et islamsk land som er basert på Sharialoven og begår så grunnleggende feil, kan man ikke samtidig kalle seg landekspert. Skal man ha en full forståelse av shia-ideologien som det

styres etter i Iran, må man ha oversikt over nøkkelbegreper som mohareb, kafar, khodee, ayatollah, fegheh, taghyieh osv.

En annen svakhet ved rapportene er at den iranske politiske styreformens beskrives på en slik måte at den framstår som langt mer demokratisk enn den er i virkeligheten. Kan man kalle det et demokrati når man kun kan velge mellom håndplukkede kandidater som har blitt godkjent av regimet? Er det demokrati i Norge hvis for eksempel Arbeiderpartiet er det eneste partiet som får stille med kandidater? Folk får jo lov til å velge mellom dem!

Ikke glem at det i dag foregår valg i India med 600 partier representert. Når Iran framstilles som et demokratisk land, svekkes iranske flyktningers troverdighet når de presenterer sine historier om frykt for forfølgelse og umenneskelig behandling.

For at iranske asylsøkeres rettigheter skal ivaretas, må også rapporter som legges til grunn for vedtak være oppdaterte. Jeg vet ikke hvor mange som jobber i Landinfo som eksperter på Iran, men i de rapportene jeg har lest er det få eller ingen oppdateringer de senere årene.

Det virker også som om Landinfo har en tvetydig holdning til iransk straffelov. I de tilfellene det «passer» sies det at loven ikke praktiseres, for eksempel hvis det er en lov som vil føre til forfølgelse eller straff for politiske aktivister. I andre tilfeller får for eksempel kvinner på flukt beskjed om at deres rettigheter er ivaretatt i iransk lov, selv om dette helt klart ikke fungerer slik i praksis. Slik blir det umulig for asylsøkere fra Iran å få slått fast at de har et beskyttelsesbehov ved å vise til iransk lov.

I rapportene fra Landinfo påstås det også at det er svært vanskelig å forlate Iran med falske dokumenter fordi kontrollene på flyplassen ved utreise er svært strenge. Hvis man reiser til norddelen av Teheran og henter informasjon fra folk som har en viss tilknytning til regimet, vil nok dette være framstillingen. Hvis man spør motstandsgruppene vil man få den virkelige historien om hvordan man kan skaffe seg de nødvendige reisedokumenter. ***Sør i Teheran eksisterer det faktisk ei gate der gateselgere kan tilby visum til ulike vestlige land.*** Asylsøkere som reiser ulovlig til Norge for å søke om beskyttelse får også i denne sammenheng problemer på bakgrunn av Landinfos feilaktige rapporter. I denne sammenhengen vil norske myndigheter peke på at asylsøkeren høyst sannsynlig ikke har klart å forlate Iran uten lovlige dokumenter, og har man lovlige dokumenter har man neppe noe problem i Iran.

Som et siste eksempel på Landinfos ekspertstatus vil jeg nevne en sak der det i et vedtak benektes at et opposisjonsparti finnes, til tross for at asylsøkeren hadde bekreftelse fra blant annet Sverige på at dette partiet eksisterer.

Slik kunne jeg holdt på i det uendelige, det er ikke vanskelig å finne eksempler på feil i Landinfos rapporter. Landinfo sier om sine egne eksperter:

Landinfo works to provide accurate, objective, sourced and up-to-date information on immigrants and asylum seekers' countries of origin...

Dette kan knapt sies å være en god beskrivelse av deres informasjon om Iran! Etter min mening bærer rapportene preg av ufullstendig og naiv bruk av kilder. Man kan ikke hente informasjon om et diktatur gjennom å spørre folk som har tilknytning til regimet. Landinfo har mye av ansvaret for at så mange iranere får avslag på sine asylsøknader.

UDI og UNE fatter alle sine vedtak på bakgrunn av Landinfo sine rapporter, og det stilles ikke spørsmålstegn ved kvaliteten på disse. Resultatet er at iranere i de fleste tilfeller ikke blir trodd når de hevder å ha et beskyttelsesbehov til tross for at de presenterer dokumentasjon. Mange iranere ender opp som papirløse i Norge etter å ha fått feil vedtak i sin asylsak. De fanges i et mareritt der de ikke har lovlig opphold i Norge og ingen lovlig mulighet til å reise noe annet sted enn hjem til landet de frykter å returnere til.

Det er ingen tvil om at regimet i Iran direkte støtter terrorisme og fundamentalisme i Midtøsten og sprer et budskap om hat. Ahmadinejads uttalelser på FNs rasismekonferanse er et godt eksempel på dette. Her gjorde Jonas Gahr Støre en svært god jobb da han som den eneste sto i salen og tok til motmæle.

Jeg vil ikke være den idealistiske eller radikale personen her, men når menneskers grunnleggende rettigheter blir krenket og glemt kan man ikke godta at dette bagatelliseres. Hvor store menneskerettighetsbrudd må til for at vestlige land skal få opp øynene for at slike reaksjonære fundamentalistiske regimer og deres umenneskelige regler og galskap vil få praktiske konsekvenser også for vesten? Når skal Norge slutte å indirekte støtte opp om slike regimer gjennom for eksempel lukrative handelsavtaler? Norge ble igjen i år valgt inn i FNs menneskerettighetsråd for å bekjempe undertrykkende regimer. Selv om den norske regjering ikke støtter det iranske folks kamp for å bli kvitt det brutale islamske regimet, kan de i det minste gi beskyttelse til de som har sloss for egne rettigheter i Iran og som en konsekvens har endt opp i Norge som asylsøkere. Nå er det opp til dere å erkjenne 70 millioner iraneres rettigheter og fastslå at det brutale regimet i Iran skaper folk på flukt.

Konvertering, ved Behn

Jeg var selv en muslim for tolv år siden. Jeg har opplevd veldig mye vondt i mitt liv. Jeg kommer fra en godt utdannet familie. Jeg var student under revolusjonen i 1979. Jeg ble ikke ferdig med utdanningen min, for de stengte universitetet. Jeg ble arrestert sammen med min bror og andre. Ved et mirakel klarte jeg å rømme og komme ut av landet. Det fikk ikke broren min. Han ble henrettet.

Iran er et brutalt regime som bare torturerer og henretter. I mange tilfeller torturerer de før henrettelse. De brente meg med strykejern og kabel for å få mer informasjon om andre aktivister, slik at de kunne arrestere dem og henrette dem. De har henrettet mer en 150 000 intellektuelle aktivister, særlig i 1988 da det var massive henrettelser. I løpet av én måned ble 30 000 henrettet.

Vi snakker om et regime som har null respekt for menneskerettigheter. De har ingen respekt for de som tenker annerledes. De skal kjøre den islamistiske loven, sharialoven, der det står

at den som konverterer fra islam til en annen tro må få dødsstraff. Konvertitter blir sett på som mennesker som er mot Gud, etter islamsk tro.

Etter at Ahmadinejad tok makta for fire år siden, har situasjonen blitt verre. Det er mange som har blitt arrestert. Blant annet de som er fra Bahai-religionen, kristne og en del sunni-islamistiske grupper. Mange sitter i fengsel. Dessverre har UDI og mange av de vestlige landene lite forståelse av situasjonen. De fokuserer på journalister som reiser fritt inn og kommer fritt ut av landet.

Det iranske regimet spiller to roller, utvendig og innvendig. Hvis noen har vært i Iran blant folk, så kan de forstå hva jeg sier. Regimet deler ut narkotika for å passivisere unge mennesker, slik at de ikke blir aktive. Det er mange jenter som for å få daglig brød må selge kroppen sin. For et land som er et av de rikeste i verden! I tillegg sender de ut hemmelige spioner i utlandet, for å finne ut hvem som er aktive og hvem som er imot regimet, og da plager de familien i hjemlandet.

Jeg ble frelst for tolv år siden og jeg har tilgitt dem som torturerte meg. Jeg snakker for de som ikke har sjanse til å være kristne i Iran. Det er mange hemmelige husmøter i Iran. En muslim har ikke lov til å være kristen og aktiv i Iran. Pastorene som er født i Iran, må rapportere alle de nye som kommer til kirken. Det er mange som blir oppdaget og arrestert.

Norge tar ikke hensyn til de farene som truer dem som endrer troen sin, særlig de nye kristne. Dere har kanskje hørt om mange pastorer i Iran som har blitt drept.

Jeg kjenner en person som ble kristen i Norge og så ble sendt hjem. Jeg har kontakt med han, sønnen får ikke gå på skolen og de får ikke jobb. De lever på bidrag fra utlandet og lever i skjul.

Min svoger ble også sendt tilbake. Han ble torturert når han kom til flyplassen [det vises bilder på skjerm av tydelige skader]. Han ble sendt med håndjern i 2005, og arrestert på flyplassen i Iran.

Han hadde en persisk Bibel i sekken sin. Han kunne ikke fornekte sin tro. Jeg snakket med han på utlendingsinternatet på Trandum. For fem eller seks dager siden ble et annet medlem av vår menighet på Strømmen (Strømmen kirke) arrestert i en butikk i Drammen etter fem-seks års venting. Jeg snakket med politi, advokat og Trandum. Neste dagen sendte de han. Jeg har prøvd å få tak i han for å finne ut hvor han er. Jeg vet ikke hvor han er nå. Det skjer slike ting bestandig.

Det er ikke bare i Norge dette skjer. Også fra Nederland har iranere blitt sendt tilbake, ingen vet hvor de er og iranske myndigheter nekter for at de bor i Iran. De ble kjørt bort fra flyplassen i Iran.

Jeg har kontakt nesten ukentlig med Fagerli og Lier ventemottak, og der er det folk som har vært i Norge i over seks, syv, åtte og ni år med bare negativt svar. De har fortalt de heller vil brenne seg selv eller henge seg enn å dra tilbake. Det er ingen fremtid for oss i Iran.

Spørsmål og svar

Anonym: Norske myndigheter har ikke sviktet den iranske opposisjonen, tvert i mot. Det er opposisjonen som svikter hverandre. Vi må slutte med slike påstander som at Iran henretter flere enn noe annet land. Kina henretter flest.

Reza: Etter folketall henretter Iran flest.

Anonym: Hva skjer med de som forsvinner? I fjor ble noen spioner funnet i Sverige. Sverige jobbet sammen med opposisjonen og fant spionen, som ble kastet ut av Sverige i fjor. Dette skjedde også i Nederland. Vi kjenner også til noen her i Norge. Dette burde også UDI gjøre.

Relevant landinformasjon og Landinfos bruk av kilder

Sidsel Wiborg, rådgiver Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Jeg er den som har fagansvaret for landinformasjon om blant annet Iran. Jeg har tenkt å snakke om fire ting: Jeg har tenkt å si litt om hva Landinfo er og hva som er våre oppgaver; hva en landrådgiver er; litt om relevant landinformasjon; og til slutt om kilder, kildebruk og kildekritikk, hvordan man vurderer relevante og aktuelle kilder.

Landinfo er en del av utlendingsforvaltningen. Det er ingen forskerinstitusjon eller tenketank. Det er en del av et kontrollsystem. UDI og UNE er begge kontrollorganer, og sammen utgjør Landinfo en del av utlendingsforvaltningen. Det er et serviceorgan som ble opprettet i 2005, og har i løpet av de fire årene utviklet seg til å bli et rent serviceorgan. Det er til for primærbrukere, det er saksbehandlere i utlendingsmyndighetene og andre beslutningstakere. Det er de Landinfo skriver for. Det er de vi betjener. Det er saksbehandlernes ønsker, behov og henvendelser som styrer virksomheten i Landinfo og som bestemmer hva vi skal uttale oss om. Vi er ikke til for offentligheten, for dere. Alt som skrives er basert på bestillinger fra saksbehandlere. Det er ett unntak, det er på Landinfos hjemmeside, der ligger det en del webnotater, generelle notater. De er ikke skrevet spesielt for saksbehandlere, men alt annet materiale er det.

Når det gjelder bruken av den informasjonen, så er det en sak for saksbehandlere og beslutningstakere. Dette er ikke ansvarsfraskrivelse fra min side, men det er en klar rollefordeling mellom de som finner informasjonen og de som anvender den. Det er helt bevisst fra Bondevik II-regjeringen, som opprettet Landinfo, at det skulle være en slik rollefordeling. **Landrådgivere er praktikere, byråkrater, landanalytikere. Vi deltar ikke i beslutningsprosessene.** Når vi går i nemndmøter og svarer på spørsmål, har vi ofte fått et sett med spørsmål, men sakens dokumenter har vi ikke lest. Det skal være en avstand mellom de som gir informasjon og de som tar beslutninger. Vi skal heller ikke uttale oss om troverdighet i enkeltsaker. Dette er ikke alltid like enkelt i praksis. Det er ofte eksplisitt i det svaret du gir at du mener det ene eller det andre.

Hovedoppgaven vår er å hente inn, systematisere, analysere og formidle relevant landinformasjon som er etterspurt av saksbehandlere. Så skal vi drive kildevurdering og kildekritikk. Det er selvfølgelig viktig å ha et så bredt kildegrunnlag som mulig. Kildenes kvalitet og troverdighet er også viktig. Hvem er kildene? Hva er deres motiv? Hvilke interesser har de? Det er forskjeller på primær- og sekundærkilder. Det er også et spørsmål hvilke kilder kildene bygger på. Det er viktig. I tillegg til dette går landrådgivere i nemndmøter og stiller opp i rettssaker når vi blir bedt om det. Men det er ikke å si at vi ikke har innflytelse, for det har vi. Det er det ingen tvil om. Da er det opp til den enkelte å være bevisst akkurat det.

Hva er relevant landinformasjon? Jo, det er den informasjonen som en saksbehandler trenger for å forstå hva en sak egentlig dreier seg om. Det er mye informasjon, alt er ikke relevant. Det er viktig å ha informasjon som gjør at man kan forstå kjernen i saken. Så det er snakk om relevant informasjon som man trenger for å utrede saken, for å kunne behandle den.

Det er også sånn at man har det som er "nice to know" og "need to know". Det er ikke alt som er nødvendig. Dette varierer. Veldig mange utlendingssaker dreier seg ikke om asyl eller beskyttelse. Det glemmer man ofte. Slik er det også at mye av informasjonen man henter inn, ikke har noe med asyl å gjøre. Det har med andre dagligdagse ting. Jeg kan gi noen eksempler. Når det gjelder informasjon om Iran, kan man få spørsmål om hvordan prosedyrene er for å registrere nyfødte barn i Iran. Det finner du ikke i en Amnesty-rapport. Det kan være hvilke spesialtilbud som finnes for iranske skolebarn i en bestemt provins. Hvilke behandlingsmuligheter finnes det for krefttyper i en annen provins. Det kan også være hvilke prosedyrer som gjelder når man inngår ekteskap. Dette er helt vanlige spørsmål. Listen er lang.

I tillegg er det også sånn at samtidig som vi forsøker å svare på konkrete spørsmål så godt vi kan, prøver vi også å gi et kulturelt bakteppe. Det er noe med at mange mennesker i Norge og i den vestlige verden ikke fatter hva det betyr å bo i en religiøs stat. De som har bodd der vet hva det vil si. Nordmenn flest har problemer med å forstå hva det betyr. Det betyr at du bor i en islamsk republikk hvor lovgivningen er ifølge islamsk lov. Man er ulike under loven. Ulikhet er satt i system. Dette er satt i system ut fra religiøs og etnisk tilhørighet og kjønn. Det har konsekvenser for minoriteter og kvinner. Det er viktig å forsøke å formidle et kulturelt, historisk bakteppe slik at de kan forstå samfunnet som søkere kommer fra. Norske innsnevrede referanser holder ikke når man skal bruke skjønn. Det er ikke enkelt å formidle og å forstå. Jeg har vært i Iran mange ganger de siste femten årene. Jeg har noen som jeg snakker med der nede som holder forelesinger for meg, og de sier at det ikke er kulturelle forskjeller, men kulturelle avgrunner.

Så gjelder det bruk av kilder, generelt. På Landinfos hjemmeside ligger det informasjon om kilder og kildekritikk. Det ligger mer enn det som ble lest opp her tidligere. Det ligger også oversikt over de mest brukte nettkildene. Man tilstreber offentlighet av kildebruk. Det er også det mest rettfærdige for søkere og deres advokater. Det er et klart politisk ønske, pålegg og krav. Man har i Norge en ny lov om offentlighet i forvaltningen som begrenser mulighetene til å unnta ting fra offentligheten. Vi har i Landinfo politisk pålegg om å offentliggjøre informasjonen vår på nettet. Man vil legge ut mer og mer informasjon slik at

offentligheten får bedre og bedre informasjon. Vi har kildelister som alle kan klikke seg inn på. I alle år har informasjonen som forvaltningen har brukt, vært unntatt offentligheten. Det er det slutt på nå, og det er bra.

Hvilke kilder man bruker på Iran? Det er en lang liste. For det første bruker man tjenestereiser. Den første reisen var i 1990. Siden 1992 har norske utlendingsmyndigheter vært på ca. 40 reiser til Iran. Det er et høyt tall. Det er ikke noe annet europeisk land som har hatt så mange "fact finding"-reiser til Iran som Norge har hatt. Det sier ikke noe om kvalitet, men om kontinuitet og aktivitet.

Så må vi finne så mange mulige kilder som sier det samme. Vi bruker selvfølgelig også andre lands "fact finding"-rapporter. Så er det kildene i Iran. Det er litt sensitivt, det snakker vi ikke for høyt om. Det er for å beskytte. Man kan dele kildene i tre: Først er det vestlige ambassader. De har kontaktnett i det iranske samfunnet. En annen kilde er organisasjoner som har fast stasjonering i Iran, f.eks. UNHCR, WHO, etc. Man har UNICEF, som er veldig aktive i forhold til henrettelser og barnekonvensjonen. Så har man ulike FN-organisasjoner. Så har man rapporter fra FN og EU, Amnesty og Human Rights Watch, rapporter fra tenketanker, noen ganger bestiller vi rapporter fra forskere, ikke på Iran men fra andre land. Vi bruker også en lang rekke nyhetskilder, film, TV-programmer og bøker som kilde. Så har man noen iranske eksilmiljøer og blogger. Så har man hele verdens fokus på Iran. Jeg vil si at aldri har vel saksbehandlere hatt tilgang på så mye informasjon som i dag.

Vedlegg: Foredragsholders egne notater

1. Om Landinfo

- Hva er Landinfo
- Landinfos oppgaver

2. Hvilke oppgaver har en landrådgiver

3. Relevant landinformasjon – hva er det

4. Landinfos bruk av kilder

- Kildevurdering, kildekritikk
- Hvilke kilder brukes på Iran

1. Hva er Landinfo

- Del av utlendingsforvaltningen.
- Landinfo er ingen tenketank, ingen forskerinstitusjon
- Landinfo er et serviceorgan.
- Landinfo er til for primærbrukerne, dvs. saksbehandlere i UDI og UNE og andre beslutningstakere.
- Det er primærbrukernes behov, spørsmål og bestillinger som styrer virksomheten i Landinfo.
- Landinfo er mao. en kilde til informasjon, men langt fra den eneste som UDI og UNE benytter seg av.

Utover det; det er saksbehandlere og andre beslutningstakere som anvender informasjonen, som velger hva de vil legge avgjørende vekt på, som utøver skjønn og som bestemmer praksis.

Om landrådgiver

- Opprettelsen av Landinfo i 2005 medførte en klar rollefordeling mellom landrådgivere og beslutningstakere.
- Landrådgivere er praktikere, byråkrater, landspecialister.
- Landrådgiver deltar ikke i beslutningsprosessen.
- Uttaler seg ikke om troverdighet i enkeltsaker.

Landinfos oppgaver

- Innhenting, systematisering og formidling av informasjon om menneskerettslige, politiske og sosiale forhold i aktuelle land.
- Kildevurdering og kildekritikk. I den forbindelse er det viktig:
  - 1) å ha en så bred tilgang på relevante kilder som mulig
  - 2) å se på kilders bakgrunn (hvem er de), hvilke motiver har de, hvilke interesser representerer de og hvilke kilder de selv bygger på.
- Deltar i rettssaker og nemndmøter. Driver opplæring av nye saksbehandlere etter behov.

Relevant landinformasjon

Relevant landinformasjon er den kunnskapen som en saksbehandler trenger for å forstå hva som:

- 1) Er kjernen i en sak, hva en sak egentlig dreier seg om
- 2) Forstå hvilken informasjon som trengs for å utrede en sak
- 3) Den informasjonen som beslutningstakere trenger for å fatte en avgjørelse.

Det er forskjell på "need to know" og nice to know". Det er helt greit med nice to know", men det betyr ikke at det er noe man må ha for å løse saken.

Veldig mye landinformasjon har ingenting med asyl eller vern å gjøre. Det dreier seg ofte om helt andre og mer dagligdags forhold. For eksempel:

- Prosedyrene for folkeregistrering av nyfødte barn
- Hvilke spesialtilbud finnes for barn med lærevansker i den offentlige skolen
- Hvilke typer kreftbehandling finnes i en bestemt provins og hvor mye vil den koste
- Hvilke prosedyrer gjelder for at iranske borgere skal kunne inngå et gyldig ekteskap etter iransk lov
- Hva sier iransk statsborgerlov om barn født i utlandet av iransk mor eller far

I tillegg forsøker Landinfo å gi en innføring i et kulturelt bakteppe. Nordmenn og europeere flest vet lite om hva det vil si å bo i en religiøs stat. Iran er en islamsk republikk og styres etter islamsk lov. Det betyr at ulikhet mellom mennesker er satt i system. Kjønn og religiøs og etnisk tilhørighet definerer ikke bare rettigheter og plikter, men også menneskers verdi.

Uansett, det er saksbehandleres behov som styrer Landinfos virksomhet.

Så enkelt kan det sies. Svar utover det tror jeg med fordel kan gis av saksbehandlere og beslutningstakere.

Landinfos bruk av kilder – generelt

På Landinfos hjemmeside ligger en oversikt over hvilke prinsipper vi jobber etter når det gjelder kildebruk og kildevalg.

På hjemmesiden ligger også en oversikt over de mest brukte nettkildene til enhver tid.

- Tilstreber offentlighet om kildebruken i utlendingsforvaltningen.
- Ny lov om offentlighet i forvaltningen.
- Politisk pålegg om at mest mulig av landinformasjonen skal være offentlig.
- Landinfos hjemmeside. Offentliggjort mange publikasjoner, det vil komme mange flere. Også om Iran, og det er bra.

Hvilke kilder brukes på Iran

- Egne factfinding-reiser
- Andre lands factfinding-reiser
  - Ambassader og deres nettverk
  - Internasjonale organisasjoner, UNHCR, UNICEF, WHO, andre FN-organisasjoner som jobber med ulike prosjekter i samarbeid med iranske myndigheter
  - Iranske samtalepartnere – Advokater og journalister (MR-aktivister), representanter for sivilt samfunn, religiøse og etniske minoriteter.
- Andre lands rapporter fra factfinding-reiser
- Rapporter fra FN og EU vedr. menneskerettigheter
- Amnesty og Human Rights Watch
- Rapporter fra tenketanker
- En lang rekke nyhetskilder, iranske og internasjonale.
- Film og TV-programmer
- Iranske eksilmiljøer

Nyhetsjungle. Det å sortere og kvalitetssikre informasjonsstrømmen er en stor og viktig jobb.

Hele det internasjonale samfunn med EU, FN, USA og ulike organisasjoner som representerer det sivile samfunn følger med på hva som foregår i Iran.

Aldri har det vært så mange og sterke aktører på banen for å følge med på hva som skjer i Iran.

Aldri har så mye informasjon vært tilgjengelig.

Aldri har det (i utlendingsforvaltningen) vært arbeidet så systematisk for å fremskaffe relevant og oppdatert informasjon.

Om det gjør sakene noe lettere for saksbehandlere, er ikke opp til meg å svare på.

Spørsmål og svar

Mehri: Hvorfor sammenligner Landinfo på en så overflatisk måte situasjonen til kvinner i Iran med naboland som Afghanistan og Pakistan?

Wiborg: Jeg er ikke enig i at Landinfo gjør det.

Mehri: Det står på nettsiden.

Wiborg: Jeg er ikke enig i at det er det som har skjedd eller det som står.

Mehri: Som kvinne ville du bodd i Iran?

Wiborg: Nei, selvfølgelig ville jeg ikke bodd der hvis jeg ikke måtte. Jeg har vokst opp i et sekulært vestlig liberalt land.

Erling Folkvord: Takk for en grundig beskrivelse. Jeg møtte en advokat fra Iran som har erfart tortur, han er en av de ca. 20 advokatene som tar på seg forsvareroppgaver for de som er tiltalt for politiske forbrytelser. Han er ikke sikker på om livet hans er trygt, men han reiser tilbake. Jeg har et spørsmål om kildebruk. Advokaten beskrev erfaringer med Høyesterett i Iran. Jeg tenker at det er en autoritet. Han beskrev det som at det finnes autonome grupper i rettsapparatet, og han nevnte to eksempler. En politisk aktivist ble dødsdømt samme dag som han ble arrestert av en dommer og ble henretta neste formiddag. En annen kategori eksempler er en kvinne som ble henretta 1. mai, 22 år gammel. Hennes familie hadde fått erklæring om at henrettelsen hadde blitt utsatt i 2 måneder. Så, dagen etter fikk de høre at hun var henretta. Det forteller om en situasjon der rettspraksis både for kriminelle og politiske aktivister kan være helt motsatt av det som erklæres av Høyesterett i landet. Hvordan beskriver Landinfo en slik virkelighet for saksbehandlerne – at til og med det som kommer fra Høyesterett kan være uten verdi?

Wiborg: Jeg er trygg på at saksbehandlere i UDI og UNE vet at Iran styres ved konsensus mellom ulike maktbaser, og vet at vilkårlighet er en del av rettssystemet. Det ligger en vilkårlighet i hele det iranske systemet. Det gjelder generelt, men likevel først og fremst i politisk sensitive saker. Man har en god del eksempler på brudd på alt som heter lover og regler og hva loven sier. Det leser man om i avisen til stadighet. Hvilke konsekvenser det skal få, er det UDI og UNE som avgjør. Slik er rollefordelingen i utlendingsforvaltningen.

Anonym: Hvem bestemmer egentlig – saksbehandler, UDI eller regjeringa? At jeg skal sendes tilbake og henrettes..

Wiborg: Det er UDI og UNE som bestemmer hvem som får bli. Landinfo er ikke en del av beslutningsprosessen. Landrådgivere skal heller ikke uttale seg om troverdighet i enkeltsaker.

Reza: Du har sagt at du har bodd i et fritt sekulært og demokratisk land som Norge og at du ikke vil bo i Iran, så du aksepterer at Iran ikke er et fritt sekulært og demokratisk land!

Wiborg: Iran kan etter min oppfatning best karakteriseres som et teokratisk diktatur. Jeg tror mange vil være enig i det.

Reza: Du kaster ballen til UNE og UDI og sier at det er de som bestemmer. At de kan velge flere kilder. Hva er deres motiv for å skrive at Iran er demokratisk?

Wiborg: Iran er en shia-islamisk republikk som bygger på prinsippet om "den skriftlærdes styringsrett". Det betyr at landet har et styresett som ingen andre land har. Landet styres ved hjelp av konsensus mellom ulike maktbaser. Iran har (tilnærmet) folkevalgt parlament og president, men disse har begrenset makt. Irans reelle hersker er Ayatollah Khamenei. Det er forbudt og forbundet med dødsstraff å kritisere ham.

Anonym: Er det vanlig at dokumentene til en asylsøker blir sendt til ambassaden for å bli godkjent.

Wiborg: Det spørsmålet bør rettes til UNEs representant.

Situasjonen for kvinner i Iran

Nina Kristiansen, redaktør forskning.no, medlem av Kvinnekommisjonen

Jeg kommer fra kvinnekommisjonen. En rekke jurister og andre fra organisasjoner så at iranske kvinner har særlige vanskeligheter å få asyl i Norge. Vi samlet oss, delte kunnskapen vi hadde og laget en rapport om det. Selv bodde jeg et halvt år i Teheran og intervjuet folk som drev med kvinneforskning. Fordi jeg jobbet i et statlig informasjonssenter, fikk jeg også innpass i det statlige likestillingsapparatet i Iran. Jeg var også i kontakt med kvinneorganisasjoner. Vi i kvinnekommisjonen lagde en rapport.

Den islamske revolusjonen i 1979 var et tilbakesteg for kvinner i Iran. I Iran er kvinneundertrykkning satt i system. Det som er klart er at på de fleste områdene kommer Iran dårlig ut når det gjelder kvinners rettigheter. Det er noen lyspunkter, levealderen har gått opp, helsevesenet er bedre utbygget og utdanningsforhold for kvinner er bedre. Men sysselsettingsstatistikken er depressiv, for ti år siden var det bare 8 % av kvinnene som var i arbeid, og dette har ikke blitt bedre. Høy arbeidsledighet rammer kvinner spesielt.

Landinfo skriver på et av sine ark at iranske kvinner over 18 år er ikke underlagt formynderskap. Men man kan ha uformelt og formelt formynderskap. Kvinner kan ikke ha formynderskap over egne barn og arver halvparten av det menn gjør. Det er stor forskjell på å være en overklassekvinne eller en fattig kvinne et annet sted i landet. Kvinners rett til barn etter skilsmisser er begrenset. Mange kvinner har likevel omsorgsrett, og 10-15 % av husholdninger er kvinnelig ledet.

Nå vil jeg snakke om uenighetene mellom kvinnekommisjonen og Landinfo. Først vil jeg snakke om beskyttelse mot vold. **Landinfo sier at du kan få skilsmisse i Iran hvis du går til retten og hevder at du har blitt banka. Men du kan ikke stole på domstolen, og du kan bli sendt tilbake til mannen. Det kan ta fem år å få innvilga skilsmisse.** Klarer iranske myndigheter å beskytte kvinner mot vold? Hva sier myndighetene og hva er praksis – fins det et hjelpeapparat og kan man bruke det? Blir loven fulgt opp? Kan hjelpeapparatet brukes og er det trygt å bruke det? Mine intervjuobjekter sier at det ikke er hjelp å få.

En annen uenighet er om enslige kvinner kan sendes tilbake når de ikke har familie eller er i konflikt med familien. Vil de klare seg? Har de beskyttelse? Jeg synes det er skrekkelig når Landinfo skriver at Iran er bedre enn Saudi-Arabia, det er da ingen målestokk! Landinfo skriver at i praksis er det alltid en hjelpende hånd. Men hva med risikoen ved å hjelpe? Iranere er de mest hjelpsomme i verden, men hvor lenge kan du vente å få hjelp? Kvinner skal ikke være alene, likevel sender norske myndigheter kvinner hjem alene.

Hos Landinfo står det at man kan få beskyttelse fra politi, organisasjoner og ekteskap. Vi skal ikke pålegge kvinner å gifte seg for å få beskyttelse! Det refereres også til en statlig hjelpeorganisasjon, men jeg har sjekket, og på nettsiden til denne hjelpeorganisasjonen står det ingenting om kvinner!

Tvangsekteskap. Norske myndigheter sier at iranske myndigheter kan beskytte en kvinne. Realiteten er at kvinner blir utsatt for vold og har begrensede handlingsmuligheter. Det siste alternativet er selvmord. Det er ganske sterkt.

Mange er kritiske til Landinfos kunnskap om Iran. Jeg tenker at Sidsel Wiborg har masse kunnskap om Iran. Det er ikke kunnskapen i seg selv som er feil. Det som er problemet er at Landinfo blir den eneste kilden. Det er den rollen Landinfo får. Det er dét som er problemet.

Utlendingsnemndas praksis i iranske asylsøknader

Øyvind Dybvik Øyen, seniorrådgiver Utlendingsnemnda

Jeg skal presentere hovedpunktene fra UNEs praksis. Jeg er ingen ekspert på Iran, og har ikke jobbet lenge med asylsaker fra Iran. Min bakgrunn er heller det flyktningrettslige. Jeg kan imidlertid svare på en del generelle spørsmål.

Det er ingen tvil om at det forekommer grove brudd på menneskerettighetene i Iran. Etter at Ahmadinejad ble valgt til president i 2005 har situasjonen blitt vanskeligere for alle som er i opposisjon til regimet. UNE vurderer i hver enkelt sak om klageren risikerer forfølgelse fra myndighetene eller andre grupper ved retur til hjemlandet. Det er en konkret og fremtidsrettet vurdering som i alle asylsaker. Jeg tror også at man kan si at når det gjelder de rettslige aspektene ved asylsaker, så er ingenting skrevet i stein, det gjelder også landinformasjon. Man må hele tiden følge med. Det er imidlertid én ting som er skrevet i stein, og det er at ingen skal returneres til tortur, umenneskelig behandling, drap, forfølgelse. Det er det eneste som er sikkert.

Jeg skal redegjøre for tre sentrale anførsler i asylsaker fra Iran; forfølgelse av kvinner, konvertitter og homofile.

Bare kort om begrepet "forfølgelse" i Flyktningkonvensjonen: Dette omfatter ikke enhver form for diskriminering, ethvert menneskerettighetsbrudd, men *alvorlige* brudd på menneskerettigheter. Det er slik det er formulert i EUs statusdirektiv og i vårt nye lovverk, som trer i kraft etter jul. Det dreier seg om alvorlige overgrep.

Homofili. Det sentrale vurderingstemaet er om homofile eller lesbiske risikerer forfølgelse fra myndighetene, familien eller samfunnet for øvrig ved retur til hjemlandet på grunn av sin legning. Dette innebærer at UNE konkret vurderer klagerens situasjon i hjemlandet, herunder om han eller hun vil ha en livsførsel som gir grunn til å frykte straffereaksjoner eller andre alvorlige reaksjoner. Homofile miljøer, nettverk og møtesteder eksisterer, først og fremst i Teheran. For mange er det mulig å leve som homofil så lenge det skjer privat. Denne muligheten varierer sterkt og beror på en rekke faktorer, bl.a. geografisk tilhørighet (byland), familie, klassebakgrunn, religiøs tilhørighet og kontakt med vestlige verdier. På grunn av sosiale normer og et islamisert regelverk kan ikke homofile åpent erkjenne sin seksuelle legning.

Menneskerettighetsorganisasjoner har meldt om tilfeldige arrestasjoner og trakassering av homofile. Homofil legning blir ansett for å være sosiokulturelt uakseptabelt. Å stå fram som homofil vil i noen miljøer kunne bringe skam over hele familien. Det rapporteres om overgrep fra egen familie. **For å unngå reaksjoner fra egen familie kan en homofil være tvunget til å ikke erkjenne sin legning overfor sin nærmeste familie. Man kan bli presset til å gifte seg.** Enkelte familier vil imidlertid kunne stilltiende akseptere klagerens legning.

Etter iransk lovgivning er homoseksuelle handlinger straffbare, ikke homofil legning. Homoseksuelle handlinger kan medføre harde straffer. Beviskravene er strenge, og anklager om homofili som ikke kan bevises straffes hardt. UNE vurderer konkret i hver sak om det er en reell risiko for at klageren kan bli straffet for homofili ved retur til hjemlandet.

Kvinner. UNE legger til grunn at iranske kvinner blir utsatt for diskriminering på alle nivåer i samfunnet. Dette gjelder spesielt i forhold til familie, arv, osv. Men man er også kjent med at kvinner tar utdanning og deltar i arbeidslivet. Skilsmisser er økende, og det er en tendens til at unge kvinner tar initiativet og får skilsmisse. Mishandling i ekteskapet er også en grunn til skilsmisse. **Det er en lang og vanskelig prosess å skilles mot mannens vilje, og det kan være veldig vanskelig dersom kvinnen ikke har et nettverk og støtte fra familie.** Her spiller økonomiske midler også inn. Skilsmisse kan ha en svært høy pris for kvinnen, f.eks. å gi avkall på omsorgen for barn og økonomiske rettigheter.

UNE har i sin praksis lagt til grunn at momenter som økonomiske ressurser, nettverk og støtte i egen familie har betydning i forhold til om kvinnen vil velge å gå til det skritt å be om skilsmisse, melde ektemannen for politiet eller oppsøke advokat. UNE foretar derfor en konkret vurdering av om kvinnen vil være i stand til å benytte seg av de mulighetene som finnes i Iran. I denne vurderingen ses det hen til blant annet hennes familiebakgrunn, etnisk tilhørighet, utdanning og hvor i Iran man kommer fra. Vi har også sett på om man kan unngå forfølgelse ved å flytte på seg internt i Iran.

Ved anførsler om utroskap vil UNE vurdere om det er en reell fare for at klageren risikerer alvorlige straffereaksjoner fra myndighetene. Utroskap kan medføre dødsstraff, men det er strenge beviskrav og strenge straffer for anklager som ikke kan bevises. Dersom klageren risikerer tvangsekteskap vil UNE vurdere om klageren risikerer alvorlige reaksjoner ved å

nekte eller bryte ut av et slikt ekteskap. Fare for drap og alvorlige overgrep er naturlig nok forfølgelse, mens sosial stigmatisering er normalt ikke forfølgelse i konvensjonens forstand.

Konvertitter. Risikoen for forfølgelse må vurderes i hver enkelt sak. UNE er kjent med at islamsk lov hjemler dødsstraff for konvertering. Denne muligheten har imidlertid etter vår kjennskap ikke blitt brukt i senere år. Det vises blant annet til UK Home Office Operational Guidelines fra 2009 om at det ikke er rapportert om at noen er dømt til døden for apostasi de siste 15 årene. Dette bekreftes av andre rapporter. Den som konverterer til kristendom, vil ikke av den grunn alene bli forfulgt. Kristne og konvertitter blir diskriminert på en rekke områder, bl.a. i rettssystemet og arbeidslivet. Enkelte har blitt utsatt for arrestasjoner, trakassering og press. På generelt grunnlag vil ikke konvertering i seg selv utløse forfølgelse fra myndighetene.

UNE antar at det finnes 1000 til 2000 konvertitter i Iran, mange er medlemmer av aktive kirkesamfunn. Man kan ha sin tro, utøve sin tro, men ikke drive aktiv utadrettet misjonering. De som er spesielt utsatt har i utgangspunktet vært konvertitter som har latt seg ordinere til prester og bedrevet aktiv utadrettet virksomhet overfor muslimer. Etter en konkret, fremtidsrettet vurdering har nemnda ikke funnet at dette har vært tilfelle i de klagesakene man hittil har behandlet. Dette har også blitt prøvd for domstolene, og de har gitt UNE medhold. Domstolene er en uavhengig prøvingsinstans.

I alle disse sakene vurderer UNE om klageren allerede er i en situasjon der han eller hun vil bli forfulgt i hjemlandet. I denne vurderingen er det viktig å understreke at det er en faktisk risikovurdering. Det er ikke en normativ vurdering, men en konkret sannsynlighetsvurdering. Det er ikke slik at vi ber folk om å la være å misjonere for å unngå forfølgelse. Vi ser ikke bare på reaksjoner fra myndighetene, også risiko for forfølgelse fra familie og andre blir tatt hensyn til.

For å oppsummere vil jeg si at UNE i alle asylsaker, også fra Iran, foretar en konkret og fremtidsrettet vurdering av risikoen for forfølgelse. Det er en faktisk vurdering av risikoen for forfølgelse og ikke en normativ vurdering av hva klageren bør gjøre for å unngå forfølgelse. Det er også en helhetlig vurdering av ulike risikofaktorer og overgrep, dvs. en kumulativ vurdering. Man kan få asyl både på grunn av faktisk og tillagt oppfatning eller tilhørighet.

Vi bruker et bredt kildemateriale, bl.a fra Landinfo, ambassader, tjenestereiser og kilder på stedet. Man har detaljert landkunnskap, men også en generell forståelse av de generelle politiske og menneskerettslige forholdene i landet.

Spørsmål og svar

Anonym: Jeg fikk et negativt svar fra nemnda, som sendte et av dokumentene mine til den norske ambassaden i Teheran. De sier at det var falskt. Det var et generelt dokument som snakket om tortur i Iran, de sendte det til Teheran for å sjekke om det var riktig eller ikke. Den andre gangen sendte jeg et dokument i saken min. Igjen sendte de til ambassaden for å bli godkjent. Hvordan kan en person få et negativt vedtak på grunn av det?

Øyen: UNE har veldig strenge regler for hvordan man kan kontakte myndighetene. Man skal ikke gi personopplysninger om asylsøkere til myndighetene i de land hvor de kommer fra.

Anonym: Hvordan kan de sende dokumentene mine til den iranske ambassaden i Norge?

Øyen: Jeg er ikke ekspert på verifisering. Så lenge man har en asylsak, deler man ikke informasjon med hjemlandets myndigheter. Dersom det ikke er beskyttelsesbehov, er det andre regler som gjelder.

Rune Berglund Steen: I forhold til homofile. Legger man til grunn i Utlendingsnemndas praksis at man kan føre et ordinært samliv i Iran?

Øyen: Jeg vet ikke, det må vurderes konkret. Det kommer an på ulike momenter, hvor man kommer fra, hvilken bakgrunn man har, de religiøse momentene osv. Det beror på en konkret vurdering.

Anonym: UDI sier at jeg kan gå tilbake som homofil og leve i skjul.

Øyen: I visse tilfeller kan man si at man kan leve som homofil, privat, det beror på hvilken tilhørighet man har og hvilken mulighet man har til å leve som homofil.

Anonym: Hva er den kilden dere bruker for å verifisere dokumenter?

Øyen: Jeg vet ikke konkret det med Iran.

Anonym: Jeg representerer en kristen menighet, vi er flere hundre som kan bekrefte hans kristne tro. I avslaget står det at det er sterk tvil til om han er troende. Hvordan kan dere si det?

Øyen: Betydningen av erklæringen fra kirkesamfunn – det er vanskelig å si. Det går inn i en helhetsvurdering. Det vil være et moment i den helhetlige risikovurderingen.

NOAS' erfaringer med iranske asylsøknader

Paula Tolonen, spesialrådgiver NOAS, tidl. direktør asylavdelingen UDI

En av NOAS' oppgaver er å gi rettshjelp til asylsøkere. Vi ser ikke alle saker. På en måte ser vi de verste sakene. De som henvender seg til oss har et stort behov for hjelp. Jeg har jobbet blant annet med asylsøkere fra Iran. Jeg er enig i at praksis er svært streng for søkere fra Iran, og jeg hører det også fra andre som jobber med disse sakene. Mitt utgangspunkt er også behandlingen i UNE. Vi kommer som regel inn etter at UNE har fattet vedtak.

Iran er et land der det forekommer forfølgelse på mange grunnlag. ***Når det gjelder tall, ser vi at UDI innvilget asyl eller annen beskyttelse for ca. 25 % av asylsøkere i 2008. Gjennomsnittet for alle land er 30 %.*** Foreløpig er det ingen oversikt fra UNE om

behandlingen. I 2008 var det én person som fikk omgjort avslaget fra UDI av UNE. **Men når man tar utgangspunkt i alle rapporter om Iran, ser vi at situasjonen for menneskerettighetene har forverret seg de siste årene. Det er rart at ikke flere har fått opphold da, slik som vi ser for eksempel i Danmark.**

Når det gjelder konvertitter og homofile, ser vi at norske myndigheter i avslagene oppmuntrer asylsøkerne til taushet og fornektelse. Dette kreves for eksempel ikke for de med politisk overbevisning. Rapporten fra Landinfo om konvertitter fra 8. mai i år, sier mer av det som ble sagt tidligere: hvis man ikke gir uttrykk for sin tro så kan man leve trygt. I samme rapport er det også beskrevet andre tilfeller der det fikk alvorlige følger. Jeg får ikke disse to delene av rapporten til å henge sammen.

Jeg merker også at UNE ikke ser på andre problemer enn dødsstraff. Dødsstraff er et veldig høyt krav til forfølgelse. Det må jo være mindre krav man skal stille. Det er jo mange andre problemer man kan møte som homofil i Iran. Mange problemer kan oppstå selv om man ikke står ut i offentligheten som homofil.

Når det gjelder kvinner, er dette en stor gruppe som NOAS har kontakt med. Jeg må bare si meg enig i det som Nina Kristensen har sagt. **Det er ikke noe argument å si at fordi kvinner har mulighet til å delta i arbeidslivet og studier, så kan de komme seg ut av tvangsekteskap. Også kvinner fra storbyene har begrensede rettigheter under loven, også ved ekteskap og skilsmisser. Det er urimelig å be kvinner finne beskyttelse fra myndighetene. Dersom familien ikke beskytter dem, har de liten mulighet til å vinne frem i rettsvesenet. Jeg har ingen grunn til å tvile på det som de iranske kvinnene sier.**

Vi ser i NOAS at norske myndigheter har en sterk tiltro til rettssystemet i Iran. På den ene siden stoler man ikke på rettssikkerheten, men på den andre ber man folk henvende seg til myndighetene. Lovene kan se perfekte ut, men det er håndhevingen av de, som vi må se på. Man kan få inntrykk av at utlendingsmyndighetene tror at rettssikkerheten er lik i Norge. Det gjør det lett å forstå at mange iranske asylsøkere tror asylopolitikken er farget av Norges relativt gode forhold til Iran.

I den senere tid har ikke NOAS mottatt mange asylsaker fra de som er kurdiske opposisjonelle. Vi vet ikke om dette er fordi det er færre søkere med denne bakgrunnen, eller om det er fordi flere får opphold.

Også kommer vi til verifiseringen. Vi er også kritiske til dette. Dokumentene sendes til ambassaden i Iran. Selvsagt har de ikke kontakt med iranske myndigheter, det stoler vi på. Vårt inntrykk er imidlertid at norske myndigheter ikke tar forbehold om at dokumenter kan være ulike. **Norske myndigheter virker helt sikre på at alle domstoler fungerer helt likt i alle områder i Iran. Det er ikke tvil om at det finnes felles maler, men hvordan kan norske myndigheter være så sikre i sin sak på at ingen variasjoner forekommer i et stort land? Jeg har sett på uttalelser fra saker i England der de legger en stor usikkerhetsmargin når de uttaler seg om forhold til dokumenter.**

Konsekvensene av manglende troverdighet er ofte enorme. Man burde være veldig forsiktig med å basere avslag bare på manglende troverdighet. **Få iranske saker har kommet fram i nemnda.** Den nye utlendingsloven gir mulighet for økt nemndbehandling i fremtiden.

For tiden er det vanskelig å tvangsreturnere iranske asylsøkere, alt tyder på at politiet har begrenset mulighet til å iverksette vedtak. Vi kjenner til flere tilfeller der man har forsøkt å sende noen til Iran og vedkommende har kommet tilbake. De med negativt vedtak er i en vanskelig situasjon i Norge, man går flere år i en trøstesløs tilværelse. Det at så mange velger dette istedenfor å reise tilbake, tror jeg er et tegn på at de er genuint redde for å dra tilbake.

NOAS er for at man gir permanent oppholdstillatelse fem år etter negativt avslag.

Spørsmål og svar

Wiborg: Jeg har noen kommentarer til den rapporten du kritiserte fra Landinfo. Notatet er ikke ment å være normativt, det er rent deskriptivt. Det er helt bevisst. Meldingen jeg har fått fra utlendingsnemnda er at disse notatene ikke skal trekke konklusjoner. Man skal ikke fortelle asylsøkere hva de skal gjøre. Man skal opplyse om hva som er mulig. Det som nemnda sier er at det ikke skal være noen konklusjoner, for det er det nemndledere og medlemmer som skal gjøre.

Tolonen: Jeg er klar over det. Den første delen i rapporten var ikke normativ, men den maler et lysere bilde av mulighetene. Den andre delen av rapporten maler et dystre bilde. Jeg får ikke dette til å stemme.

Wiborg: Notatet redegjør for hva ulike kilder mener. Det vil man også kunne se ved å klikke seg inn i kildelisten og sjekke de enkelte kildene.

Er rettssikkerheten godt nok ivaretatt for asylsøkere fra Iran?

Advokat Cecilie Schjåtvat, Advokatfirmaet Hestenes og Dramer

Problemet for advokater for asylsøkere som har fått avslag flere ganger, er at dette er både et lukket land (Iran) og et lukket utlendingsystem (i Norge). Det som er viktig for asylsøkere, er å få Landinfos grunnlag for å konkludere som det gjør. Jeg mener Landinfo ikke er bra nok og ikke uavhengig nok.

Hvordan samler man informasjon i Landinfo? De har den holdning at hvis du kommer fra en menneskerettsorganisasjon er du en interesseorganisasjon, og hvis informasjonen kommer fra myndighetene er det fakta.

Dere sier at dere ikke konkluderer, men det gjør dere hele tiden. Øverst i rapporten om Iran står det at det ikke er tilstrekkelig rettssikkerhet i Iran, det vil si at dere konkluderer, riktig på dette punktet.

Landinfos arbeid kan ikke anses som vitenskapelig, man kan ikke etterprøve det. Det er ikke mulig, fordi en viktig del av kildene er utilgjengelige. Man kan ikke gå inn i dialog med informasjonen.

I det minste må UDI begynne ta inn i sakens dokumenter de responsnotatene som saksbehandlerne ber om å få. For det andre kan ikke Landinfos rapporter anses som vitenskapelig, nettopp fordi de konkluderer. Enhver forsker vil avslå det Landinfo holder på med. Jeg tok et søk på de som jobber i Asia-seksjonen, deres utdanningsnivå ligger på hovedfagsnivå. Dette er ikke godt nok for å publisere i et anerkjent tidsskrift.

Måten å kategorisere temaer og områder på er problematisk. Det blir lett for UDI å kategorisere og dømme. UDI blir ikke uavhengige fra Landinfo. Det er et gjensidighetsforhold som er viktig.

For asylsøkeren er det realitetene som er viktig. ***Landinformasjonen følger saken fra UDI via UNE og helt inn i domstolene. Dermed er det ingen rettssikkerhet for asylsøkerne, for det er umulig å gjendrive det Landinfo sier.*** Dette er særlig viktig for lukkede land som Iran. Norske myndigheter kan ikke regne med at det de får servert er reell informasjon.

Spørsmål og svar

Wiborg: Landinfo er ingen forskningsinstans. Landrådgivere er byråkrater og praktikere. Vi driver ikke forskning. Det er saksbehandleres behov og bestillinger som styrer vår virksomhet. De fleste kildene som brukes er offentlige. Noen av de iranske kildene som brukes er menneskerettsforkjempere eller representanter for andre sårbare grupper. De vil bare snakke med norske myndigheter mot løfte om anonymitet. Hvis ikke, vil kildene enten ikke bidra med informasjon, eller de risikerer mer alvorlige problemer enn hva de allerede er utsatt for. Det kommer vi til å fortsette å gjøre så lenge det er så repressivt som det er. Nå er det verre enn det har vært før.

Schjatvet: Poenget mitt er konsekvensene dere trekker av det. *Dette er realiteten* – dere presenterer dere som den autoritative kilden. Det er jo det som er problemet. Den konklusjonen dere trekker er ikke gjendrivar.